

## POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa A. S.  
przeciwko Zrzeszeniu [...] z siedzibą w W.  
o ustalenie,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 30 listopada 2021 r.,  
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]  
z dnia 11 lutego 2021 r., sygn. akt V ACa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

### UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanego Zrzeszenia (...) w Polsce w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 lipca 2020 r. uwzględniającego powództwo A.S. o ustalenie istnienia stosunku członkostwa w Zrzeszeniu (...) – stowarzyszeniu z siedzibą w W..

Od wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną złożył pozwany. Wnosząc o jej przyjęcie do rozpoznania wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do odpowiedzi na pytanie jaki jest zakres kontroli sądowej wewnętrznych aktów stowarzyszenia i czy dopuszczalne jest stosowanie art. 189 k.p.c. do: (a) badania nie tylko istnienia

i wypełnienia stosownych gwarancji formalnych przysługujących członkowi stowarzyszenia, w tym istnienia i wypełnienia statutowych formalnych gwarancji proceduralnych służących wewnętrznej weryfikacji decyzji o wykluczeniu, (b) badania zasadności dokonanej przez organy stowarzyszenia wykładni norm o charakterze wewnętrznym, a w przypadku niniejszej sprawy - czy kwalifikacja ustalonego stanu faktycznego, dokonana zgodnie przez dwie instancje organów stowarzyszenia (Zarząd i po odwołaniu Radę), jako naruszającego statutowy obowiązek „koleżeńskości”, może stać się przedmiotem kontroli sądowej oraz czy dokonanie przez sąd odmiennej od organów wewnętrznych stowarzyszenia wykładni norm statutowych (przesłanki „koleżeńskości”) nie stanowi naruszenia konstytucyjnie chronionej wolności działania (art. 12 Konstytucji) i wolności zrzeszenia się (art. 58 Konstytucji), których korelatem jest samorządność ustrojowa stowarzyszeń.

Niezależnie od powyższego - w ocenie skarżącego - skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona zaskarżone orzeczenie narusza bowiem art. 12, art. 58 ust. 1, 2 i 3, art. 42 ust. 3, art. 2, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 32 Konstytucji, art. 2 ust. 1 i 2, art. 6 ust. 2, art. 10 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 2261- dalej: „Pr.s.”), art. 58 § 2 k.c., art. 5 k.c., art. 189 k.p.c., w sposób nieuprawniony kwestionując zasadność wykluczenia powoda z pozwanego Stowarzyszenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne

i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, i z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.). Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne ani nie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie spełnia wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że ingerencja sądu w działalność organizacji pozarządowej, działającej w formie stowarzyszenia, może następować jedynie wyjątkowo, uwzględniając autonomiczny i samorządny charakter stowarzyszenia. W konsekwencji powództwo o ustalenie (art. 189 k.p.c.) nie może być wykorzystywane przez członka stowarzyszenia w celu żądania ustalenia nieistnienia uchwały władz stowarzyszenia nie dotyczącej jego stosunku członkostwa. W tym zakresie ustawodawca przyznał kompetencje wyłącznie organom nadzorującym stowarzyszenia (art. 29 i art. 32 Pr. s.) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2018 r., II CSK 746/17, niepubl.). W orzecznictwie

Sądu Najwyższego utrwalony jest natomiast pogląd, odwołujący się do wykładni prokonstytucyjnej, że członek stowarzyszenia - w wypadku niezgodnego z prawem, statutem lub zasadami współżycia społecznego wykluczenia ze struktur stowarzyszenia - ma prawo do wystąpienia do drogi sądowej w sprawach dotyczących ustalenia nieistnienia uchwały organu stowarzyszenia dotyczącej jego stosunku członkostwa, z czym koresponduje art. 40 k.p.c. określający właściwość sądu w tego rodzaju sprawach (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2005 r., III CZP 75/04, OSNC 2005, nr 11, poz. 188 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, nr 3, poz. 31, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r., II CSK 170/12, niepubl. i z dnia 24 kwietnia 2018 r., niepubl. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2018 r., III CZP 97/17, OSNC 2019, nr 11, poz. 12, z dnia 17 marca 2016 r., II CSK 182/15, niepubl., z dnia 28 listopada 2018 r., niepubl., por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2018 r., V CSK 561/17, OSNC 2019, nr 7-8, poz. 83).

Analiza tej problematyki w składzie powiększonym w uchwale z dnia 20 października 2015 r., III CZP 27/15, odpowiada na wątpliwości skarżącego, który nie formułuje nowych, dotąd nie rozstrzygniętych problemów wykładniczych lecz zarzuca Sądowi Apelacyjnemu nieuzasadnione udzielenie powodowi ochrony jego stosunku członkostwa. W konsekwencji ani argumentacja przytoczona we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania ani okoliczności sprawy w której wniesiono skargę, nie przemawiają za potrzebą ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako

nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi. Skarżący sformułował jedynie bardzo ogólne i lakoniczne uzasadnienie, które nie pozwala stwierdzić, w czym dokładnie upatruje on przyczyn tego rodzaju – kwalifikowanej i nadzwyczajnej – wadliwości zaskarżonego orzeczenia, zwłaszcza że tę samą problematykę czyni jednocześnie przedmiotem istotnych zagadnień prawnych, co pozostaje w logicznej sprzeczności. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015r., I CSK 980/14, niepubl. i z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, niepubl.).

Nie zastępuje tego wyводу uzasadnienie podstaw kasacyjnych, gdyż przytoczenie i uzasadnienie podstaw (art. 398<sup>4</sup> § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c.) stanowią oddzielne wymagania skargi, które realizują różne funkcje i muszą być spełnione odrębnie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Należy przy tym podkreślić, że przy orzekaniu o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy bada jedynie wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego motywy, nie wnikając w treść podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., i z dnia 15 marca 2019 r., IV CSK 376/18, niepubl.).

Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że pozwany bezpodstawnie pozbawił powoda członkostwa, nie świadczy o oczywistej zasadności skargi. Uprawnienie do skorzystania przez wykluczonego członka z powództwa opartego na treści art. 189

k.p.c. oraz zasady ingerencji sądu w tego rodzaju postępowaniach w autonomię stowarzyszenia, wynikają z wyżej przytoczonego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Z motywów zaskarżonego rozstrzygnięcia nie wynika natomiast, by Sąd Apelacyjny - w wiążącym Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym stanie faktycznym sprawy (art. 398<sup>3</sup> § 3 i 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.) - ważyć uprawnienie powoda do wolności stowarzyszania się i zapewnienia mu ochrony sądowej przed arbitralnym pozbawieniem go członkostwa oraz prawo pozwanego do poszanowania jego autonomii, wykroczył poza wypracowane w orzecznictwie kryteria rozstrzygania tego rodzaju konfliktów.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.